

استفاده از گفتارهای قالبی در آموزش مهارت انشاءنویسی فارسی

به غیرفارسی زبانان

حبیب کشاورز (نویسنده مسئول)^۱

عضو هیأت علمی دانشگاه سمنان

سعیده بیرجندی

عضو هیئت علمی گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۷/۲۸

چکیده

نگارش انشاء، یکی از مهارت‌های یادگیری زبان است. برای آموزش این مهارت شیوه‌های مختلفی مانند استفاده از گفتارهای قالبی که بخش‌های از پیش آماده شده زبان هستند و نقش مهمی در توسعه زبان دارند، به کار گرفته می‌شود. این گفتارها فرآیند یادگیری را خصوصاً برای زبان‌آموزان خارجی ساده و تسریع می‌کند. پژوهش حاضر به بررسی تأثیر گفتارهای قالبی بر فرآیند یادگیری و آموزش مهارت انشاءنویسی فارسی به عرب‌زبانان می‌پردازد. جامعه آماری در این پژوهش که از روش شبه آزمایشی با طرح مقایسه گروه‌های ایستا انجام شد، شامل بیست زبان‌آموز عرب‌زبان بودند که در کلاس‌های آنلاین آموزش مهارت انشاءنویسی فارسی شرکت کرده بودند. این افراد به دو گروه ده نفره کنترل و آزمایش تقسیم شدند. گروه آزمایش ضمن یادگیری فن‌های انشاءنویسی با گفتارهای قالبی نیز آشنا شدند، اما گروه کنترل فقط فن‌های انشاءنویسی را آموختند. هر دو گروه ۱۰ جلسه آموزشی (پانزده ساعته) را گذراندند. پس از طی دوره از آن‌ها، آزمونی مطابق استاندارد Writing آزمون بین‌المللی آیلتس (Task ۲) گرفته شد. در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار

^۱ . hkishavarz@semnan.ac.ir

اکسل تحلیل شد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که گفتارهای قالبی تأثیر بسیاری برافزایش حجم و سرعت نگارش زبان‌آموزان داشته و خطاهای دستور زبانی آن‌ها را نیز کاهش داده بود. همچنین این گفتارها موجب افزایش انسجام بین جملات و بالا رفتن سطح دستوری و واژگانی نوشته‌های گروه آزمایش شد. علاوه بر این، گفتارهای قالبی موجب شده بود تا زبان‌آموزان، با دقت بیشتری از علائم نگارشی در انشاءهای خود استفاده کنند.

کلیدواژه‌ها: گفتارهای قالبی، انشاءنویسی، آموزش زبان فارسی، آموزش زبان خارجی، عرب‌زبانان.

۱. مقدمه

۱-۱. بیان مسئله

آموزش و یادگیری زبان خارجی همواره یکی از دغدغه‌های زبان‌آموزان و معلمان بوده است. تاکنون تئوری‌های زیادی در این زمینه ارائه شده و روش‌های بسیاری نیز پیشنهاد و آزموده شده است که برخی از آن‌ها تنها بر یکی از چهار مهارت زبانی و برخی دیگر بر انواع مهارت‌های زبانی تمرکز دارند. چهار مهارت اصلی زبان عبارت‌اند از: خواندن، نوشتن، صحبت کردن و گوش دادن (Paran, 2012). در میان این مهارت‌ها، توانایی نوشتن زبان‌آموز بسیار مهم است (McDonough, 2006). به عبارت دیگر، روان‌نویسی که به نوشتن با سرعت و دقت معروف است (Johnson & Street, 2013)، یکی از مهم‌ترین مسائل زبان‌آموز است که این مهارت، ضمن مهارت انشاءنویسی می‌گنجد.

یادگیری مهارت انشاءنویسی، تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند روش‌های آموزش زبان است. برای یادگیری یا تقویت این مهارت زبانی، راه‌هایی پیشنهاد شده که یکی از آن‌ها استفاده از گفتارهای قالبی است (آقاگل زاده و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۲۰). گفتارهای قالبی یا کلیشه‌های زبانی، بخش‌هایی از زبان هستند که هم‌گوینده و هم‌شنونده آن‌ها را می‌شناسند. به عبارت دیگر، این گفتارها اجزای سازنده زبان هستند که با توجه به ویژگی‌های خود از جمله: عدم نیاز به توجه آگاهانه متکلم و مخاطب، دارا بودن معانی خاص با مصادیق مختلف، گسترش کلام از لحاظ مفهومی و ساختاری همراه با اختصار، کارآمد بودن در برقراری ارتباط با مخاطب و داشتن سرعت بالا در انتقال مفهوم (بیرجندی و همکاران، ۱۴۰۰)، یکی از مهم‌ترین امکانات زبانی در یادگیری زبان خارجی و زبان دوم (۲L) به شمار می‌روند. در این پژوهش به نوع و میزان این

تأثیرگذاری در آموزش مهارت انشاءنویسی (مهارت نوشتاری) زبان فارسی به عرب‌زبانان، پرداخته خواهد شد. روش تحقیق در این مقاله شبه آزمایشی با طرح مقایسه گروه‌های ایستا است. ابزار گردآوری داده‌ها آزمون است.

۲-۱. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تعاریف مختلفی برای گفتارهای قالبی ارائه شده است. Weiner در مقاله "The Role of Formulaic Language in Second Language Acquisition" آن‌ها را ساختارهای پیش ساخته یا آماده زبان نامیده که در فراگیری زبان دوم می‌تواند مؤثر باشد (۱۹۹۵: ۱۸۲). هیچ محققى وجود گفتارهای قالبی و تأثیر آن‌ها بر توسعه زبان را انکار نمی‌کند. Lieven و Bannard در مقاله "Repetition and reuse in child language learning" این ساخت‌ها را به‌عنوان اجزای زبان طبیعی و عناصری تکرارشونده و پرکاربرد معرفی کرده‌اند (۲۰۰۹: ۳۰۰). Wray در مطالعات خود (۲۰۰۲) آن‌ها را به‌عنوان بخش مهمی از زبان روزمره معرفی کرده است. باغینی‌پور در مقاله «گفتار قالبی و کاربرد خلاقانه آن» این ساخت‌ها را بخشی از عناصر تشکیل دهنده یک گفتار مبسوط دانسته که نیازی به توجه آگاهانه گوینده یا شنونده ندارد (۱۳۷۹، ص ۴۸).

او همچنین معتقد است که این ساخت‌ها بین زبان و جامعه قرار دارند و نقش مهمی در برقراری ارتباطات اجتماعی دارند (همان، ص ۴۷). Lieven و Bannard (۲۰۰۹) نیز در این موضوع با او موافق بودند. گفتار قالبی، جایگاه اجتماعی و شخصیت گوینده را نیز نشان می‌دهد. Gruber (۲۰۰۹) در مطالعات خود^۴ به این نتیجه رسید که گفتارهای قالبی موجب محدود شدن انتخاب در ایجاد معنا در یک متن خاص می‌شوند.

Erman (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان "Formulaic Language from a learner perspective" به این نتیجه رسید که وقتی گفتارهای قالبی خودکار شوند؛ یعنی بدون تأمل زیاد در ذهن فراخوانی شوند، زبان‌آموز می‌تواند امیدوار باشد که به روانی افراد بومی و اهل زبان دست یابد. او همچنین بر این باور بود که علت عدم تسلط در نوشتن به زبان خارجی به دلیل عدم وجود ترکیب‌های از پیش آماده شده مناسب

^۲ نقش گفتارهای قالبی در فراگیری زبان دوم.

^۳ تکرار و استفاده مجدد در یادگیری زبان کودک.

^۴ Accepting responsibility at defendants' sentencing hearings

^۵ گفتار قالبی از دیدگاه یادگیرنده.

گفتارهای قالبی) در ذهن نویسنده است. خدادادی و شمسایی در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که مکانیسم‌های ذهنی درونی که با استفاده از توالی‌های گفتارهای قالبی شکل می‌گیرند، به‌طور معناداری با مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی مرتبط هستند (۲۰۱۲: ۴۵).

Wood در پژوهش خود با عنوان "Formulaic Language and Second Language Speech Fluency" معتقد بود که آن‌ها از نظر واج‌شناختی منسجم هستند و ساختارهای دستوری پیشرفته‌ای دارند. این ساخت‌ها وابسته به موقعیت هستند و در متن به‌صورت تکراری (بدون تغییر) استفاده می‌شوند (۲۰۱۰، Weinert، ۱۹۸۳).^۴ نیز بر این باور بود که این ساخت‌ها در ارتباطات اجتماعی مؤثرند (۲۰۱۸: ۱۸۳). شمسایی و هاشمی (۱۳۹۳) در مقاله «ترکیب‌های قالبی فارسی و کارکردهای متنی آن‌ها در نگارش» به این نتیجه رسیدند که این گفتارها معمولاً ترکیبی چند کلمه‌ای و مرکب دارند و بخش‌های مختلف آن‌ها همدیگر را تداعی می‌کنند و یکدیگر را فرا می‌خوانند (ص ۱۲۶-۱۲۷)؛ به این معنا که اگر بخشی از این نوع گفتارها به ذهن متبادر شود، احتمالاً بخش‌های دیگری نیز در ذهن حاضر می‌شوند (Wood، ص ۴۱). در همین راستا، ارسطو نیز بر این باور بود که اگر چیزی با اطلاعات دیگری مرتبط باشد، وجود بخشی از آن، موجب یادآوری قسمت‌های دیگر می‌شود (مشعشی و مسگر زاده، ۱۳۹۷، ص ۱۱۹). این ساختارها همچنین به زبان‌آموز کمک می‌کند تا بیشتر شبیه گویشوران بومی زبان مور نظر صحبت کند. مثلاً گفتارهای قالبی مانند «معلوم است که...»، «واضح است که...»، «بدیهی است که...»، «گفته می‌شود...»، «به‌عبارت دیگر...»، «از سوی دیگر...» و بسیاری از آن‌ها دارای این خاصیت هستند. Iwasaki (۲۰۰۹) در پژوهش خود^۵ به این نتیجه رسید که این نوع گفتارها همچنین به زبان‌آموز این فرصت را می‌دهد که جملات خود را با مقدمه‌ای از قبل آماده کند؛ بنابراین زمان بیشتری برای آماده‌سازی ادامه جملات در ذهن خود خواهد داشت. این ساخت‌ها همچنین باعث بالا رفتن سطح کلام فرد می‌شود.

خدادادی و شمسایی (۲۰۱۲) در مقاله^۶ «Formulaic Sequences and Their Relationship with Speaking and Listening Abilities» بیان کردند که گفتارهای قالبی، دارای یکپارچگی معنایی و نحوی

^۴ گفتار قالبی و روان سخن گفتن به زبان دوم.

^۵ Time management formulaic expression in England and Thai

^۸ گفتارهای قالبی و ارتباط آنها با توانایی‌های گفتاری و شنیداری.

هستند و قابلیت حفظ کردن را دارند (ص ۳۹). توانایی به خاطر سپردن این ساخت‌ها باعث می‌شود که زبان‌آموز هنگام استفاده از زبان احساس آرامش بیشتری کند و استرس کمتری داشته باشد؛ زیرا او همواره برای موقعیت‌های کلامی مختلف، چند نمونه از آن‌ها را در ذهن خود دارد و می‌تواند هنگام نیاز آن‌ها استفاده کند. به همین دلیل است که Peters در مقاله^۹ "The units of language acquisition" (۱۹۸۳) به زبان‌آموزان توصیه می‌کند که این ساخت‌ها را حفظ کنند. مخصوصاً به این دلیل که استفاده از آن‌ها نیاز به توجه آگاهانه ندارد؛ زیرا به دلیل کثرت تکرارها و تمرین‌ها، ذهن قدرت تشخیص این را پیدا می‌کند که ساخت‌ها را کجا (در چه موقعیتی) و با چه فرمولی باید به کار برد. مثلاً این عبارات «به نظر من یکی از...»، «درواقع باید گفت...»، «قابل توجه است که» و «شایان ذکر است که...» علاوه بر اینکه به زبان‌آموز کمک می‌کند تا جملات طولانی‌تری بگوید، میزان استرس او را نیز کاهش می‌دهد و به او فرصت می‌دهد که عبارات و کلماتی را که نیاز به توجه آگاهانه زیادی ندارد به زبان آورد. همچنین به او این فرصت را می‌دهد تا به ایده‌ها و جملات بعدی فکر کند و آن‌ها را در ذهن خود آماده کرده و پرورش دهد. به‌عنوان مثال، عبارات و جملاتی مانند: "به قول شما..."، "معلوم است که" از جمله جملاتی هستند که با استفاده از آن‌ها در ابتدا یا وسط سخنرانی، این فرصت را به گوینده می‌دهد تا جملات و ایده‌های بعدی را در ذهن خود آماده کند. در مجموع، از پیشینه پژوهش و مبانی نظری می‌توان به این نتیجه رسید که پژوهشگران توجه بسیاری به گفتارهای قالبی داشته‌اند و آن‌ها را اجزای مهم کلام برشمرده‌اند. اما باوجود تلاش‌های پژوهشگران تاکنون پژوهشی به بررسی تأثیر استفاده از گفتارهای قالبی در آموزش و یادگیری انشاءنویسی فارسی به عرب‌زبانان انجام نشده است.

فن‌های نگارش نیز شامل چند فن از جمله خلاصه‌نویسی، ساده‌نویسی، آشنایی با قواعد، مقدمه‌نویسی، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری (کیان، ۱۳۹۸: ۶۹) است که شخص (زبان‌آموز یا غیر او) برای یادگیری اصولی نوشتن انشاء می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. کیان در مقاله‌ای با عنوان «اثر فن‌های نگارش بر پیشرفت مهارت انشاءنویسی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی» به این نتیجه رسید که فن‌های نگارش، تأثیر بسزایی در پیشرفت انشاءنویسی دانش‌آموزان به‌خصوص در زمینه قواعد و سازمان‌دهی داشته است.

^۹ واحدهای فراگیری زبان.

۳-۱. هدف و پرسش‌های پژوهش

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر گفتارهای قالبی در آموزش مهارت انشاءنویسی عرب‌زبانان فارسی آموز است. این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

آموزش گفتارهای قالبی چه تأثیری در کاهش خطاهای دستوری زبان‌آموزان دارد؟

استفاده از گفتارهای قالبی چه تأثیری بر حجم نوشتار زبان‌آموزان دارد؟

گفتارهای قالبی چه تأثیری بر انسجام جملات و ارتباط بین آن‌ها در نوشتار زبان‌آموزان دارد؟

استفاده از گفتارهای قالبی چه تأثیری بر سطح جملات (پسچیدگی و سادگی) زبان‌آموزان دارد؟

استفاده از این گفتارها چه تأثیری در رعایت علائم نگارشی زبان‌آموزان دارد؟

فرض اصلی این مقاله این است که استفاده از گفتارهای قالبی در آموزش و یادگیری زبان دوم (۲L) و زبان خارجی به‌عنوان یکی از تسهیلات زبانی مفید و کارآمد برای زبان‌آموز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد و روند یادگیری و آموزش را تسریع و تسهیل کند.

۴-۱. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با روش شبه آزمایشی با طرح مقایسه گروه‌های ایستا بر روی فارسی‌آموزان عرب‌زبان که در دو کلاس آنلاین آموزش زبان فارسی شرکت کرده بودند، به‌عنوان گروه کنترل و آزمایش انجام شد. هر کلاس شامل ده زبان‌آموز بود که سن آن‌ها بین ۲۵ تا ۴۰ سال بود. برای آموزش مهارت‌های نوشتاری به زبان فارسی به زبان‌آموزان گروه آزمایش، ضمن آموزش فن‌های انشاءنویسی، گفتارهای قالبی رایج و پرکاربرد فارسی نیز متناسب با هر بخش انشاء به آن‌ها آموزش داده شد. این ساخت‌های قالبی شامل سه دسته اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها و عبارات آغازین و پایانی بود که در هر جلسه بامعنی و مثال به آن‌ها آموزش داده می‌شد و تمرین‌های مخصوص انشاءنویسی با استفاده از این گفتارها انجام می‌شد. مدرس در هر جلسه بر روی این ساخت‌ها تمرکز کرده و در کلام، نوشتار و تدریس خود از آن‌ها استفاده می‌کرد. اما برای تدریس به زبان‌آموزان گروه کنترل، تأکیدی بر این گفتارها و استفاده از آن‌ها وجود نداشت و آن‌ها انشاءنویسی را با فن‌های آن آموختند. در پایان دوره از زبان‌آموزان هر دو کلاس یک آزمون مشابه گرفته شد. به این شکل که از زبان‌آموزان هر دو کلاس خواسته شد تا یک مقاله درباره موضوعی که به آن‌ها داده شده بود در مدت ۴۰ دقیقه بنویسند.

همچنین از آن‌ها خواسته شد تا کمتر از ۲۵۰ کلمه بنویسند. این آزمون بر اساس نمونه رایتینگ (Task ۲) در آزمون بین‌المللی آیلتس طراحی شده است که در آن موضوعی به زبان آموز داده می‌شود و از او خواسته می‌شود تا در مدت ۴۰ دقیقه حداقل ۲۵۰ کلمه انشایی در مورد آن موضوع بنویسد. در این آزمون، عواملی مانند سطح نوشتار (پیچیدگی و آسانی جملات) و ساختار جمله، دستور زبان، سرعت، انسجام بین جملات و ارتباط بین جملات و بندها و رعایت علائم نگارشی مورد بررسی قرار گرفت. برای تحلیل آماری داده‌ها هم از نرم‌افزار اکسل استفاده شد. در نهایت، نتایج به دست آمده از هر دو کلاس با یکدیگر مورد مقایسه قرار گرفت. شایان ذکر است که در طول دوره آموزشی، زبان‌آموزان هر دو کلاس تمرین‌های انشاءنویسی انجام داده بودند و همچنین حداقل هشت مقاله در موضوعات مختلف نوشته بودند. قبل از شرکت در آزمون نیز به آن‌ها اطلاع داده شد که نتایج برای نظرسنجی جمع‌آوری می‌شود و رضایت رسمی از شرکت‌کنندگان گرفته شد.

۲. یافته‌های پژوهش

داده‌های به دست آمده از این پژوهش، تأثیر گفتارهای قالبی بر پنج عامل، شامل؛ حجم نوشتار، افزایش سرعت نوشتن، رعایت علائم نگارشی و استفاده از دستور زبان پیچیده در نوشته‌های زبان‌آموزان را مورد مطالعه قرار گرفت. برای اندازه‌گیری هر عامل، معیارهایی در نظر گرفته شد. مثلاً برای بررسی حجم نوشتار، مقدار کلمات انشاءهای زبان‌آموزان در نظر گرفته شد. برای بررسی سرعت نوشتن آن‌ها، زمان صرف شده برای نوشتن در نظر گرفته شد. همچنین برای تحلیل سطح نگارش، نوع و میزان قواعد زبانی (دستور زبان) استفاده شده در متن در نظر گرفته شد و در نهایت برای بررسی درستی استفاده از علائم نگارشی در متن، این علائم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این تحلیل‌ها در جدول شماره ۱ آمده و شرح آن‌ها نیز پس از جدول ذکر شده است.

جدول ۱

شاخصه‌های توصیفی متغیرهای

گروه	مؤلفه	میانگین
	خطاهای دستوری	۱۹%
آزمایش	تعداد کلمات	۲۶۵
	خطا در انسجام	۱۰%

۵	تنوع قواعد دستوری	
۱۰%	خطا در علائم نگارشی	
۶	تنوع در علائم نگارشی	
۳۹%	خطاهای دستوری	کنترل
۲۴۴	تعداد کلمات	
۱۸%	خطا در انسجام	
۲	تنوع قواعد دستوری	
۲۵%	خطا در علائم نگارشی	
۳	تنوع در علائم نگارشی	

در مجموع، زبان‌آموزان گروه آزمایش از پنجاه و پنج گفتار قالبی در انشاءهای پایانی خود استفاده کردند که شامل: شانزده اصطلاح، پنج ضرب‌المثل و سی و چهار عبارت آغازین و پایانی بود. زبان‌آموزان گروه کنترل نیز در مجموع از یازده گفتار قالبی، شامل: چهار اصطلاح و هفت عبارات آغازین و پایانی استفاده کردند و هیچ ضرب‌المثلی نیز در نوشته‌های خود به کار نبرده بودند. لازم به ذکر است که در تدریس به زبان‌آموزان گروه کنترل، هیچ تأکیدی بر گفتارها قالبی نشده بود و آن‌ها به صورت تصادفی در متون مختلف با شماری از این گفتارها (بدون اینکه این ساخت‌ها را به‌عنوان گفتارهای قالبی بشناسند) آشنا شده بودند. آمار کلی استفاده از این ساخت‌ها توسط زبان‌آموزان هر دو کلاس در جدول شماره یک ارائه شده است.

جدول دو

(گفتارهای قالبی مورد استفاده در انشاءهای زبان‌آموزان گروه آزمایش و کنترل)

گروه	ضرب‌المثل	اصطلاحات	عبارات آغازین و پایانی
آزمایش	۵	۱۶	۳۴
کنترل	۰	۴	۷

سؤال یک - آموزش گفتارهای قالبی چه تأثیری در کاهش خطاهای دستوری زبان‌آموزان دارد؟ هرکدام از زبان‌آموزان گروه آزمایش حداقل از چهار گفتار قالبی در نوشتار خود استفاده کردند. میانگین استفاده از این ساخت‌ها برای هر نفر در این کلاس ۵/۳ بود. عباراتی مانند «گفته می‌شود»، «به نظر می‌رسد»، «قابل توجه است که»، «لازم به ذکر است که»، «در آخر باید گفته شود»، «می‌توان چنین نتیجه گرفت که»، «همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد»، «کلام را با این مقدمه آغاز می‌کنیم که» از جمله گفتارهای قالبی مورد استفاده در انشاءهای این گروه است. نکته قابل توجه این است که آن‌ها این جملات و عبارات را بدون اشتباه نوشتند؛ از این‌رو به نظر می‌رسد که آن‌ها را حفظ کرده بودند و هرکدام را به هنگام نیاز در جای خود قرار داده بودند.

این زبان‌آموزان در استفاده از گفتارهای قالبی اشتباه دستوری نداشتند، درحالی‌که در سایر جملات آن‌ها در مجموع نوزده درصد خطای مربوط به دستور زبان وجود داشت. زبان‌آموزان گروه کنترل نیز هنگام نوشتن جملات خود، اشتباهات دستوری داشتند. در مجموع سی و نه درصد خطاهای دستور زبانی در نوشتار آن‌ها وجود داشت. این اشتباهات دستوری حتی در گفتارهای قالبی که آن‌ها به کار برده بودند نیز دیده می‌شد؛ زیرا آن‌ها این ساخت‌ها را به‌طور تصادفی یاد گرفته بودند و شاید با کاربردشان به‌خوبی آشنایی نداشتند. مثلاً برای ساختن جمله‌ای مثل: «همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد» که ساختاری مجهول دارد، به اشتباه برای جمله فاعل هم در نظر گرفته بودند. تعداد این خطاها بیشتر از گروه قبلی بود.

جدول سه

(خطاهای دستوری)

گروه آزمایش	۱۹٪
گروه کنترل	۳۹٪

سؤال دو- استفاده از گفتارهای قالبی چه تأثیری بر حجم نوشته‌های زبان‌آموزان دارد؟

برای بررسی این موضوع در پایان از زبان‌آموزان هر دو کلاس آزمونی گرفته شد و از آن‌ها خواسته شد تا متنی را در مورد موضوعی مشابه با حداقل دویست و پنجاه کلمه در مدت چهل دقیقه بنویسند. هیچ‌یک از زبان‌آموزان

گروه آزمایش با مشکل کمبود وقت مواجه نشدند و همه آن‌ها حداقل دویست و پنجاه کلمه نوشتند و برخی از آن‌ها نیز بیش از دویست و پنجاه کلمه نوشتند. میانگین حجم نوشتار آن‌ها دویست و شصت و پنج کلمه بود. در مقابل، دو نفر از زبان‌آموزان گروه کنترل در نوشتن انشای خود وقت کم آوردند و نتوانستند به موقع نگارش خود را به پایان برسانند. این دو نفر در زمان تعیین شده، کمتر از دویست و پنجاه کلمه نوشتند. حداقل تعداد کلمات نوشته شده توسط زبان‌آموزان این گروه دویست کلمه بود و میانگین حجم نوشته‌های آن‌ها نیز دویست و چهل و چهار کلمه داشت. به نظر می‌رسد که گفتارهای قالبی، سرعت نوشتن زبان‌آموزان گروه آزمایش را افزایش داده و کلمات بیشتری را در اختیار آن‌ها گذاشته بود؛ زیرا زبان‌آموزان این گروه انشای خود را با دو یا سه جمله از گفتارهای قالبی شروع کرده بودند و با گفتارهایی مناسب نیز متشان را به پایان می‌رساندند و از کلمات پیونددهنده مناسب هم برای ارتباط بین جمله‌های خود استفاده کرده بودند و در هنگام نیاز هم از ضرب‌المثل‌ها یا اصطلاحات مناسب استفاده کرده بودند؛ به همین دلیل حجم نوشتارشان بیشتر شده بود و وقت هم کم نیاوردند.

جدول ۴

(تعداد کلمات و زمان)

گروه	میانگین کلمات استفاده شده در انشاء	میانگین زمان
آزمایش	۲۶۵ کلمه	همه در زمان تعیین شده نوشتند.
کنترل	۲۴۴ کلمه	دو نفر وقت کم آوردند.

سؤال سه: گفتارهای قالبی چه تأثیری بر انسجام جملات و تقویت ارتباط بین آن‌ها در نوشتار زبان‌آموزان دارد؟

زبان‌آموزان گروه آزمایش از برخی کلمات پیونددهنده که به عنوان گفتار قالبی برای برقراری ارتباط بین جملات به آن‌ها آموزش داده شده بود، استفاده کرده بودند. عباراتی مانند: «افزون بر این»، «همان طور که ذکر شد»، «از سوی دیگر» و «به عبارت دیگر». دو نفر از آن‌ها در انتخاب گفتار قالبی مناسب اشتباه کرده بودند. همچنین

در نوشتار آن‌ها کمتر از ده درصد مشکل انسجام و ارتباط قوی بین جملات وجود داشت که این مشکلات شامل عدم استفاده از کلمه پیونددهنده مناسب یا استفاده از کلمه پیونددهنده نامربوط یا اشتباه بود. زبان‌آموزان گروه کنترل نیز سعی کرده بودند تا کلمات پیونددهنده مناسب را برای برقراری ارتباط بین جملات خود انتخاب کنند. اما این واژه‌ها در نوشتار آن‌ها تنوع کمتری داشتند. در واقع بررسی نوشتار آن‌ها نشان می‌دهد که تنها از کلمات ربطی مثل: «و»، «اما/ ولی»، «همچنین» و «نیز» استفاده کرده بودند. در مجموع، ۱۸٪ جملات آن‌ها انسجام لازم را نداشت که جزئیات آن بدین شرح است: ۱۰٪ کلمات پیوند نامتناسب و ۸٪ ترک جملات بدون انسجام.

جدول ۵

(انسجام جملات)

گروه	درصد خطا	نوع خطا
آزمایش	۱۰٪	عدم استفاده از کلمات پیونددهنده، استفاده از کلمات ربطی نامتناسب یا اشتباه
کنترل	۱۸٪	۱۰٪ کلمات پیوند نامناسب و ۸٪ ترک جملات بدون انسجام

سؤال ۴: استفاده از گفتارهای قالبی چه تأثیری بر سطح جملات (پیچیدگی و سادگی جملات) در نوشتار زبان‌آموزان دارد؟

زبان‌آموزان گروه آزمایش غالباً از دستور زبان پیشرفته‌تری استفاده کرده بودند. عبارات آغازین و پایانی گفتار، کلمات پیونددهنده، گفتارهای قالبی با ساختار شرطی و مجهول و استفاده از ضرب‌المثل‌هایی که این گروه در نوشتار خود به‌کار برده بودند، سطح دستوری و ادبی نوشتار آن‌ها را بالاتر برده بود و جملاتشان را پیچیده‌تر کرده بود. در مجموع این افراد در نوشتار خود از پنج ضرب‌المثل، بیست گفتار قالبی با ساختار مجهول، هشت تا با ساختار شرطی و سی و چهار گفتار قالبی آغازین و پایانی استفاده کرده بودند.

زبان‌آموزان گروه کنترل نیز سعی کرده بودند که از ساختارهای دستوری متنوع که نوشتارشان را پیچیده می‌کند، استفاده کنند، اما تعداد جملات ساده آن‌ها بیشتر از جملات ساده گروه آزمایش بود. این گروه در مجموع از دو

گفتار قالبی با ساختار مجهول و سه جمله شرطی استفاده کرده بودند و هیچ ضرب‌المثلی نیز در نوشتار آن‌ها موجود نبود.

جدول ۶

(سطح جملات)

گروه	تنوع قواعد دستوری
آزمایش	۵ ضرب‌المثل، ۲۰ گفتار قالبی با ساختار مجهول، ۸ تا با ساختار شرطی و ۳۴ گفتار قالبی آغازین و پایانی
کنترل	دو گفتار قالبی با ساختار مجهول و سه جمله شرطی

سؤال پنج: استفاده از گفتارهای قالبی چه تأثیری در استفاده صحیح از علائم نگارشی در نوشتار زبان‌آموزان دارد؟

زبان‌آموزان گروه آزمایش که برخی از گفتارهای قالبی را آموزش دیده بودند، در استفاده از علائم نگارشی مانند: "؛، /، /." دقت بیشتری داشتند؛ زیرا بسیاری از گفتارهای قالبی با یک علامت نگارشی خاص می‌آید که آن را در جلسات آموزشی یاد گرفته بودند. اشتباهات آن‌ها در این زمینه چندان زیاد نبود؛ در مجموع فقط ده درصد از جملات آن‌ها حاوی اشتباهات در زمینه علائم نگارشی بود. آن‌ها همچنین در استفاده از علائم نگارشی صحیح نیز اشتباهاتی داشتند. این زبان‌آموزان تقریباً از همه انواع علائم نگارشی استفاده کرده بودند که به این معناست که آن‌ها تنوع در این زمینه را در نظر داشتند. ویرگول (،) / نقطه (.) / دونقطه (:)/ نقطه‌ویرگول (؛) / پرانتز ((/)) / خط تیره (/) از علائم نگارشی مورد استفاده گروه آزمایش بود.

زبان‌آموزان گروه کنترل نیز از علائم نگارشی استفاده کرده بودند. اما میزان خطا در استفاده از این علائم نگارشی بسیار بیشتر از گروه آزمایش و حدود بیست و پنج درصد بود. همچنین این علائم نگارشی در نوشتار آن‌ها، تنوع کمتری داشت. در واقع آن‌ها فقط از سه علامت نگارشی "ویرگول (،) / نقطه (.) / دونقطه (:)" استفاده کرده بودند.

جدول ۷

(استفاده از علائم نگارشی)

تنوع	درصد خطا	گروه
۶	۱۰٪	آزمایش
۳	۲۵٪	کنترل

۳. نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که گفتارهای قالبی در آموزش مهارت انشاءنویسی فارسی و تقویت این مهارت به غیرفارسی‌زبانان، تأثیر به‌سزایی داشته است؛ زیرا این ساخت‌ها، قالب و چارچوب خاصی را در اختیار زبان‌آموز قرار می‌دهد و زبان‌آموز با به کار بردن این ساخت‌ها، خطاهای دستوری کمتری در نوشتار خود مرتکب خواهد شد. علاوه بر این، چون گفتارهای قالبی ساختار مشخصی دارند، زبان‌آموز با حفظ کردن آن‌ها، از ساختار دستوری صحیحی در نوشتار خود استفاده می‌کند. در پژوهش حاضر زبان‌آموزان به دو گروه الف و ب، گروه آزمون و کنترل تقسیم شدند. در فرآیند آموزش گروه آزمایش، گفتارهای قالبی به آن‌ها تدریس شد، اما برای تدریس به گروه کنترل، آموزش بدون تأکید بر این ساخت‌ها بود. بر اساس نتایج پژوهش، خطاهای دستوری گروه آزمایش ۱۹٪ بود که این مقدار در مقایسه با ۳۹٪ خطای دستوری گروه کنترل، بسیار کم‌تر بود (تقریباً نصف خطاهای گروه کنترل بود).

همان‌طور که ذکر شد، در آزمون پایان دوره از زبان‌آموزان خواسته شد تا در زمان معینی، یک انشاء بنویسند که موضوع آن برای همه یکسان بود. نتایج پژوهش نشان داد که گروه آزمایش که گفتارهای قالبی و استفاده از آن را فراگرفته بودند (گروه آزمایش)، در نوشته‌های خود سرعت عمل بیشتری داشتند. علاوه بر این، گفتارهای قالبی، حجم متنی را که قرار بود زبان‌آموزان در یک‌زمان معین بنویسند، افزایش داد. میانگین تعداد کلمات آن‌ها دویست و شصت و پنج کلمه بود که در مدت تعیین‌شده نوشتند، اما میانگین کلمات انشاءهای گروه

کنترل، دویست و چهل و چهار کلمه بود که دو نفر از آن‌ها فرصت کافی برای اتمام نوشته‌های خود، پیدا نکردند.

نتایج تحقیق همچنین نشان داد که این گفتارها بر کیفیت انسجام بین جملات و بندهای انشاءهای زبان‌آموزان نیز تأثیر گذاشته است. گروه آزمایش، ده درصد خطا در انسجام بین جملات داشتند و از کلمات پیونددهنده متنوعی استفاده کرده بودند. درحالی‌که زبان‌آموزان گروه کنترل، ۱۸٪ خطا در این زمینه داشتند که ۱۰٪ آن مربوط به انتخاب کلمات پیونددهنده نامتناسب بود و ۸٪ جملات را نیز بدون کلمات ربطی رها کرده بودند که این کار، موجب ضعف ارتباط بین جملات بندهای آن‌ها شده بود. گفتارهای قالبی دارای ساختارهای دستوری متنوعی هستند، همین مسئله باعث می‌شود که زبان‌آموز به‌طور ناخودآگاه از دستور زبان پیچیده‌تری در نوشتار خود استفاده کند. همچنین بر اساس نتایج این مطالعه زبان‌آموزان گروه آزمایش از جملات پیچیده‌تری از نظر ساختار و دستور زبان استفاده کرده بودند؛ به این معنا که تنوع دستوری در نوشته‌های آن‌ها بیشتر بود. آن‌ها به‌طورکلی از بیست جمله مجهول و هشت جمله شرطی استفاده کرده بودند. در مقابل، جملات زبان‌آموز گروه کنترل، غالباً ساده و کوتاه بود. در مجموع آن‌ها تنها از دو جمله مجهول و سه ساختار شرطی استفاده کرده بودند. از آنجایی که بسیاری از گفتارهای قالبی، دارای انواع علائم نگارشی در درون خود هستند، زبان‌آموز با استفاده از این علائم نگارشی آشنا شود و در نوشته‌های خود از آن‌ها استفاده کند. بر اساس نتایج این پژوهش، میانگین خطاهای دستوری زبان‌آموزان گروه آزمایش در استفاده از علائم نگارشی ۱۰٪ بود، درحالی‌که میانگین خطاهای گروه کنترل در این زمینه ۲۵٪ بود. همچنین تنوع علائم نگارشی به‌کاررفته در نوشتار گروه آزمایش، نسبت به گروه کنترل، بسیار بیشتر بود. درنهایت، نتایج پژوهش نشان داد که در میان گفتارهای قالبی مورد استفاده گروه آزمایش، ساخت‌های آغازین و پایانی، بیشترین بسامد را داشت (در مجموع سی و چهار ساخت)، پس آن اصلاحات، پربسامدترین بود (در مجموع شانزده اصطلاح)، اما ضرب‌المثل، کمتر مورد استفاده آن‌ها قرار گرفته بود (در مجموع پنج ضرب‌المثل).

References

Aghagolzadeh, F., Kord ZaKferanloo Kambuzya, A., & Sadat Hashemi, F. (۲۰۱۰). Identification and description of Persian language FSs on the basis of Language sociological factors. Journal of

Linguistics. Autumn and winter, ۲ (۳), Mashhad, Ferdowsi University. ۱۱۹-۱۳۳ [in Persian].

Baghini-Pour, M. (۲۰۰۰). Formulaic speeches and its creative application. *Journal of Linguistics*, ۱۵ (۲), ۴۵-۵۷. [in Persian].

Bannard, C., Lieven, E. (۲۰۰۹). Repetition and reuse in child language learning. *Formulaic Language*. In R. Corrigan, E. Moravcsik, H. Ouali and K. Wheatly (Eds.), (Vol.۲). ۲۹۹-۳۲۰

Birjandi, S., Shjari, R., Rasoulniya, A. (۲۰۲۱). Typology of formulaic speeches in Dehkhda's atticles. *Jostarhaye Zabani*. N۶ (۱۲). ۲۷۱-۲۹۸. [in Persian].

Erman, B. (۲۰۰۹). Formulaic Language from a learner perspective: what the learner needs to know. In R. Corrigan, E. Moravcsik, H. Ouali & K. Wheatly (Eds.), *Formulaic language*, (Vol.۲). ۳۲۳-۳۴۶

Gruber, M. C. (۲۰۰۹). Accepting responsibility at defendants' sentencing hearings. In R. Corrigan, E. Moravcsik, H. Ouali, & K. Wheatley (Eds.), *Formulaic language*, (Vol.۲). ۵۴۵-۵۶۶

Iwasaki, S. (۲۰۰۹). Time management formulaic expression in England and Thai. In R. Corrigan, E. Moravcsik, H. Ouali & K. Wheatley (Eds.), *Formulaic language*, (Vol.۲). ۵۸۹-۶۱۴

Johnson, K., & Street, E. M. (۲۰۱۳). *Response to intervention and precision teaching: Creating synergy in the classroom*. Guilford Press. New York, Guilford.

Khodadady, E., Shamsae, S. (۲۰۱۲). *Formulaic Sequences and Their Relationship with Speaking and Listening Abilities*. Canadian Center of Science and Education.

kiyan, M. (۲۰۱۹). The effect of writing techniques on the development of essay writing skills of sixth grade students, *Journal of research in teaching*, N۷ (۳). ۶۹-۸۹. [in Persian].

McDonough. Jo. (۲۰۰۶). *English for Academic Study Writing Reading Extended Writing and Research Skills*. *ELT Journal*, ۶۰ (۳). ۳۰۳-۳۰۶

Moshashae, M., Meskarzade, L. (۱۳۹۷). A brief comparison of the types of parrot-like and meaningful learning from Isobel's cognitive

perspective and Rogers' humanistic psychology. *Studies in Psychology and Educational Sciences*, N. ۱, ۱۱۶-۱۳۲. [in Persian].

Paran, A. (۲۰۱۲). Language skills: questions for teaching and learning. *ELT Journal*, ۶۶ (۴). ۴۵۰-۴۵۸

Peters, A. (۱۹۸۳). *The units of language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Shamsaee, S. Hashemi, M. (۱۳۹۳). Persian FSs and their application in textual functions. *Teaching Persian Language to non-speaking Persian Language*. ۳ (۲). ۱۲۳-۱۵۰. [in Persian].

Weiner, R. (۱۹۹۵). *The Role of Formulaic Language in Second Language Acquisition*. *Applied Linguistics*, ۱۶ (۲), Oxford University Press. ۱۸۰-۲۰۵.

Wood, D. (۲۰۱۰). *Formulaic Language and Second Language Speech Fluency: Background, Evidence*, New York City, continuum. (۱th Ed.).

Wray, A. (۲۰۰۲). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge, Cambridge University Press.

Using patterned speeches in teaching Persian essay writing skills to non-Persian speakers

Habib Keshavarz (responsible writer)

Semnan University faculty member

Saeeda Birjandi

Faculty member of Persian language and literature department, Farhangian University, Tehran. Iran.

]Writing an essay is one of the language learning skills. To teach this skill, various methods are used, such as the use of template speeches, which are pre-prepared parts of the language and play an important role in language development. These speeches simplify and accelerate the learning process, especially for foreign language learners. The present study investigates the effect of formal speeches on the learning process and teaching Persian essay writing skills to Arab speakers. The

statistical population in this research, which was conducted using a quasi-experimental method with a static group comparison design, included twenty Arabic language learners who had participated in online Persian composition training classes. These people were divided into two groups of ten people, control and experimental. While learning essay writing techniques, the experimental group was also introduced to formal speeches, but the control group only learned essay writing techniques. Both groups completed ۱۰ training sessions (fifteen hours). After completing the course, a test was taken according to the writing standard of the IELTS international test (Task ۲). Finally, the data was analyzed using Excel software. The results of this research showed that speech patterns had a great effect on increasing the volume and speed of language learners' writing and also reduced their grammatical errors. Also, these speeches increased the coherence between the sentences and raised the grammatical and lexical level of the experimental group's writings. In addition, template speeches had made language learners to use punctuation more accurately in their essays.

Keywords: patterned speeches, essay writing, Farsi language teaching, foreign language teaching, Arab speakers.